

The Abraham Arbesfeld Kollel Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Men

WWW.KOLLELYOMRISHON.ORG

Burial in Israel

Rabbi Dani Rapp
י"ג טבת תשע"ח • December 31, 2017

1) בראשית פרק מז

(כט) וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לְמוֹת וַיִּקְרָא לְבָנָו לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ אִם נָא מִצְאֵתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ שִׁים נָא יָדְךָ תַּחַת יָרְכִי וְעָשִׂיתָ עִמָּדִי חֶסֶד וְאֶמֶת אֵל נָא תִקְבְּרֵנִי בְּמִצְרָיִם: (ל) וְשִׁכְבְּתִי עִם אֲבֹתִי וַיְנַשְׂאֵתֵנִי מִמִּצְרָיִם וַיִּקְבְּרֵנִי בְּקַבְרֹתָם וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי אֶעֱשֶׂה כַּדְבָרֶךָ:

2) בראשית פרק נ פסוק כה

וַיִּשְׁבַּע יוֹסֵף אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פֶּקֶד יִפְקֹד אֱלֹהִים אֶתְכֶם וְהֶעֱלֶתְם אֶת עַצְמוֹתַי מִזֶּה:

3) דברים פרק ז פסוק כב

כִּי אֲנֹכִי מֵת בְּאֶרֶץ הַזֹּאת אֵינְנִי עֹבֵר אֶת הַיַּרְדֵּן וְאַתֶּם עֹבְרִים וְיִרְשַׁתֶּם אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה הַזֹּאת:

4) רש"י דברים פרק ז פסוק כב

כִּי אֲנֹכִי מֵת וְגו' אֵינְנִי עֹבֵר - מֵאַחַר שֶׁמֵת מֵהֵיכָן יֵעֹבֵר, אֲלֵא אִף עֲצָמוֹתַי אֵינֶם עֹבְרִין:

5) בראשית רבה (וילנא) פרשה צו (ה)

אמר לו אם תעשה לי חסד לאחר מיתתי הוא חסד של אמת, אל נא תקברני במצרים, למה שסופה של ארץ מצרים ללקות בכנים... ד"א מפני מה בקש יעקב אבינו שלא יקבר במצרים שלא יעשו אותו עבודת כוכבים שכשם שנפרעין מן העובד כך נפרעין מן הנעבד... ד"א יעקב אמר שלא יפדו בי המצרים, הם משתחווים לשה, ואני נמשלתי בשה שנאמר (ירמיה נ) שה פזורה ישראל... ולמה כל האבות תובעין ומחבבין קבורת א"י... אמרו רבותינו שני דברים בשם רבי חלבו למה האבות מחבבין קבורת א"י שמת א"י חיים תחלה בימות המשיח, ואוכלין שנות המשיח, ר' חנינא אמר מי שמת בח"ל ונקבר שם שתי מיתות יש בידו שכך כתיב (ירמיה כ) ואתה פשחור וכל יושבי ביתך תלכו בשבי ושם תמות ושמה תקבר, הוי יש בידו שתי מיתות לפיכך יעקב אומר ליוסף אל נא תקברני במצרים, א"ר סימון א"כ הפסידו הצדיקים שהם קבורים בחוצה לארץ אלא מה הקב"ה עושה, עושה להן מחילות בארץ ועושה אותן כמערות הללו והן מתגלגלין ובאים עד שהם מגיעין לארץ ישראל והקב"ה נותן בהם רוח של חיים והן עומדין מנין שכן כתיב (יחזקאל לז) הנה אני פותח את קברותיכם והעליתי אתכם מקברותיכם עמי והבאתי אתכם אל אדמת ישראל ואח"כ ונתתי רוחי בכם וחייתם.

6) תלמוד בבלי מסכת כתובות דף קיא עמוד א

אמר רב ענן: כל הקבור בארץ ישראל - כאילו קבור תחת המזבח, כתיב הכא: (שמות כ) מזבח אדמה תעשה לי, וכתיב התם: (דברים ל"ב) וכפר אדמתו עמו. עולא הוה רגיל דהוה סליק לארץ ישראל, נח נפשיה בחוץ לארץ, אתו אמרו ליה לרבי אלעזר, אמר: אנת עולא (עמוס ז) על אדמה טמאה תמות! אמרו לו: ארונו בא, אמר להם: אינו דומה קולטתו מחיים לקולטתו לאחר מיתה.

7) תלמוד בבלי מסכת כתובות דף קיא עמוד א

א"ר אלעזר: מתים שבחוץ לארץ אינם חיים, שנאמר: (יחזקאל כ"ו) ונתתי צבי בארץ חיים, ארץ שצביוני בה - מתיה חיים, שאין צביוני בה - אין מתיה חיים. מתיב ר' אבא בר ממל: (ישעיהו כו) יחיו מתיד נבלתי יקומון, מאי לאו יחיו מתיד - מתים שבא"י, נבלתי יקומון - מתים שבחוץ לארץ, ומאי ונתתי צבי בארץ חיים? אנבוכד נצר הוא דכתיב, דאמר רחמנא: מייתינא עליהו מלכא דקליל כי טביא! א"ל: רבי, מקרא אחר אני דורש: (ישעיהו מ"ב) נותן נשמה לעם עליה ורוח להולכים בה... ולר' אלעזר, צדיקים שבחוץ לארץ אינם חיים? אמר רבי אילעא: ע"י גלגול. מתקיף לה ר' אבא סלא רבא: גלגול לצדיקים צער הוא! אמר אב"י: מחילות נעשות להם בקרקע. (בראשית מ"ז) ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם - אמר קרנא: דברים בגו, יודע היה יעקב אבינו שצדיק גמור היה, ואם מתים שבחוץ לארץ חיים, למה הטריח את בניו? שמא לא יזכה למחילות. כיוצא בדבר אתה אומר: (בראשית נ"ז) וישבע יוסף את בני ישראל וגו', א"ר חנינא: דברים בגו, יודע היה יוסף בעצמו שצדיק גמור היה, ואם מתים שבחוץ לארץ חיים, למה הטריח את אחיו ארבע מאות פרסה? שמא לא יזכה למחילות.

8) תלמוד ירושלמי מסכת כלאים פרק ט דף לב טור ג/ה"ג

רבי בר קיריא ורבי לעזר הוון מטיילין באיסטרין ראו ארונות שהיו באין מחוצה לארץ לארץ אמר רבי ברקיריא לרבי לעזר מה הועילו אילו אני קורא עליהם ונחלתי שמתם לתועיבה בחייכם ותבואו ותטמאו את ארצי במיתתכם אמר ליה כיון שהן מגיעין לארץ ישראל הן נוטלין גוש עפר ומניחין על ארונו דכתיב וכפר אדמתו עמו

9) בראשית רבה (תיאודור-אלבק) כ"ו פרשה צו ד"ה (ל) ושכבתי עם

רבי בר קיריא ור' לעזר הוון יתבין לעיין באורייתא בהדה אילסיס דטיברייה, ראו ארונות באים מחוץ לארץ, אמ' ליה ר' בר קיריא לר' לעזר אני קורא על אילו בחייכם ונחלתי שמתם לתועיבה (ירמיה ב ז), ובמותיכם ותבאו ותטמאו את ארצי (ירמיהו ב') אמ' לה לא כיון שהן מגיעים לארץ ישראל הן נותנין עליהם גוש עפר ומכפר עליהם ומה טע' וכפר אדמתו עמו (דברים לב מג).

10) זוהר כרך א (בראשית) פרשת ויחי דף רכה עמוד ב ורכו עמוד א

אמר רבי יהודה יעקב אמר ושכבתי עם אבותי ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם תמן תנינן מאן דנפק נשמתיה ברשותא אחרא וגופא דיליה אתקבר בארעא קדישא עליה כתיב (ירמיה ב') ותבאו ותטמאו את ארצי ונחלתי שמתם לתועבה ויעקב אמר וקברתני בקבורתם ונשמתיה נפקא ברשותא אחרא אמר ר' יהודה שאני יעקב דשכינתא הות אחידת ביה ואתדבקת ביה הדא הוא דכתיב (בראשית מ"ו) אנכי ארד עמך מצרימה לדיירא עמך בגלותא ואנכי אעלך גם עלה לאזדוגא בי נשמתך ולא תקברא גופך בקברי אבהתך

11) ספר הכוזרי מאמר ב אות כב

אמרו: "כל הקבור בארץ ישראל כאילו קבור תחת המזבח", ומשבחים מי שמת בה יותר ממי שנשוא אליה מת, ממה שאמרו. "אינו דומה קולטתו מחיים לקולטתו אחר מיתתו". אבל אמרו במי שהיה יכול לדור בה ולא דר בה וצוה לשאת אותו אליה לאחר מותו: בחייכם ונחלתי שמתם לתועבה, ובמיתתכם ותבאו ותטמאו את ארצי".

12) שו"ת מהרלב"ח סימן סג

שאלה צורבא דרבנן דנח נפשיה בח"ל ולא פקיד שיעלו בניו עצמותיו לא"י ובעו למסקיה ואסתפקא להו מילתא אי אריך לאסוקי לא"י והפליגו חז"ל במעלת הקבור בארץ או דילמא דהואיל ולא פקיד להו לא ניחא ליה בכך והואיל וצורבא מרבנן הוא לא עבדי ליה מאי דלא סבירא ליה עד כאן לשון השואל. . .

מאי דעבדי ליה הוי מילתא דכל הפוסקים מודים בה ולית בה פלוגתא כלל ונדון דידן הכי הוא דכל הפוסקים כתבו מעלת הקבור בא"י לענין כפרת העונות ומנוח הנפש והצלה מצער גלגול מחילות כדאיתא בתלמוד בבלי וירוש' ובמדרשים ואליבא דכלהו לא חיישינן לההיא דרבי בר קיריא דאף על גב דלא דמי קולטו לאחר מיתתו לקולטתו מחיים מ"מ ניחא אית ליה למאן דזכי להיות קולטתו לאחר מיתתו ואי הכי אין כח ביד חכם מחכמי הדור לומר דלא שרי למעבד הכין וכיון דכן אפילו לצורבא מרבנן דגלי דעתיה בחייה דלא שרי למעבד הכין אי בעו בנוהי למסקיה משום ניחוחתא דנפשיה משמע דשרי ולא דמי לדרב הונא כלל.

13) שו"ת מהר"י בי רב סימן לח

ומה ששאלת דהאי צורבא מרבנן דנח נפשיה בח"ל ולא פקיד להעלותו לא"י אם הוא יפה להעלותו אם לאו דכיון דלא פקדי שמעינא דלא סבירא ליה והא אלו לא ס"ל לא עבדינן ליה מאי דלא סבירא ליה ע"כ:

תשובה מזה הצד שכתבת דכיון דלא פקיד דילמא משום דלא ס"ל: כבר ידעת דאמרינן בכמה דוכתי בתלמודא דילמא מלאך המות אנסי' ולא היה לו פנאי לאפקודי. אבל איכא מילתא אחריתי שאמרו בזוהר דהאי דמית בח"ל ומעלין אותו לארץ ישראל עליו הכתוב אומר ותבואו ותטמאו את ארצי ועם כל זה כיון שרוב החכמים והצדיקים ורובא דעלמא מתאזים שיעלו עצמותיהם לארץ ישראל אנו סהדי דניחא ליה לההוא צורבא מרבנן דנח נפשיה בחוצה לארץ שיעלו עצמותיו לארץ ישראל. והא דלא פקיד או משום דתקיף ליה עלמא או משום שלא רצה להטריח לבניו.

14) רמב"ם הלכות מלכים פרק ה הלכה יא

אמרו חכמים כל השוכן בארץ ישראל עונותיו מחולין, שנאמר וכל יאמר שכן חליתי העם היושב בה נשוא עון, אפילו הלך בה ארבע אמות זוכה לחיי העולם הבא, וכן הקבור בה נתכפר לו, וכאילו המקום שהוא בו מזבח כפרה, שנאמר וכפר אדמתו עמו, ובפורענות הוא אומר על אדמה טמאה תמות, ואינו דומה קולטתו מחיים לקולטתו אחר מותו, ואעפ"כ גדולי החכמים היו מוליכים מתייהם לשם, צא ולמד מיעקב אבינו ויוסף הצדיק.

15) שולחן ערוך יורה דעה סימן שסג סעיף א

אין מפנין המת והעצמות, לא מקבר מכובד לקבר מכובד, ולא מקבר בזוי לקבר בזוי, ולא מבזוי למכובד, ואצ"ל ממכובד לבזוי. ובתוך שלו, אפילו ממכובד לבזוי, מותר, שערב לאדם שיהא נח אצל אבותיו. וכן כדי לקוברו בארץ ישראל, מותר.

16) שו"ת שבט הלוי חלק ב סימן רז

לענין הענין דהנה בירושלמי כלאים שם ובגמ' כתובות קי"א ע"א מוכח דהא דהקפיד יעקב להוליך לא"י אינו משום כפרה ח"ו, אלא משום שמתו א"י חיים תחלה, ועי"ש בכתובות דקאמר הגמ' יודע יעקב דצדיק גמור היה, ופרש"י ולא היה צריך לזכות א"י, ואעפ"כ הטריח בניו בשביל תחיה"מ בא"י, א"כ נלמוד מזה דגם דלא שייך טעמא דכפרה שייך טעמא דתחיה"מ, וא"כ גם לשאר אינשי דאינם צדיקים גמורים וצריכים כפרה דא"י, הגם דע"י שאנו אומרים אינו דומה קלטתו מחיים לקלטתו לאחר מיתתו ועי"ז נפגם טעם הכפרה שמזה דבר הרמב"ם למעלה ממנו, אעפ"כ עדיין נשאר טעם התחיה וא"כ יפה מתפרש לשון ואעפ"כ שברמב"ם דהיינו שהביא מיעקב ויוסף דאעפ"כ שלא שייך ענין כפרה מכ"מ השתדלו בזה מטעם תחיה"מ.

17) שו"ת דברי יציב חלק יו"ד סימן רכז

ב"ה, קרית צאנז, ועש"ק חוקת תשכ"ו - בדבר שאלתו אי יאות לפנות קברו של הרה"ק הרבי ר' הערש מרימנוב זי"ע ולהביאו לאר"י.

ב) אך עיקר הדבר מה שלבי נוקפי היא ההבאה לארץ ישראל. והגם שבשו"ת מהרלב"ח סי' ס"ג צידד מקודם דאפילו גילה דעתו בחייו בפירוש דלאו שפיר למיסק מיתנא לא"י, ואיכא למימר דטעמא דיליה הוא משום דחש להווא דקאמר בירושלמי כלאים [פ"ט סוף ה"ג] דלרבי בר קיריא לא שרי למיסק למיתנא לאר"י, אפ"ה שרי לבנוהי למסקיה ומצוה קא עבדי כיון דכל הפוסקים כתבו מעלת הקבור בא"י וכו' ואליבא דכולהו לא חיישינן לההיא דרבי בר קיריא. ומ"מ מסיק שם, דהיכא דאמר בפירוש אין דעתו מסכמת להפריז על המדה ולהורות לבניו שיעברו על דבריו, אמנם היכא שלא ציוה בפירוש שלא להעלותו אע"ג דגילה דעתו בחייו דלא שפיר למעבד הכי שרי, וכ"ש היכא דלא גילה דעתו שרי ומצוה קעבדי עי"ש. אך מכיון שלא שמענו מתלמידי הבעש"ט זי"ע שהעלו אותם לאחר הסתלקותם לא"י, אף שע"י השתדלות וטירחא היה במציאות להעלות, ולא שמענו כלל וכלל שהשתדלו בזה, נראה מזה שחששו מאוד להזוה"ק שהחמיר מאוד בזה וכדעת רבי בר קיריא.

והוא בזה"ק בגי' מקומות. . . וגם במדרש רבה [פרשת ויחי צ"ו ה'] ובתנחומא [ויחי סימן ג'] מוזכר העובדא ברבי ור"א [דירושלמי הנ"ל], שראו ארון של מת שבא מחו"ל להקבר בארץ ישראל, אמר רבי לר"א מה הועיל זה שיצתה נשמתו בחו"ל ובא להקבר בא"י אני קורא עליו ונחלתי שמתם לתועבה וכו' עי"ש. . .

ט) ובכלל לא נזכר ברמב"ם ובשו"ע שיש מצוה בהולכה לא"י כדי לקיים וכפר אדמתו, והרמב"ם רק כתב שהיו מולכים לשם. ובשו"ע [סי' רס"ג ס"א] אפשר דרק מותר לפנות דכשמתכוין לטובתו אין בזה איסור פינני ודו"ק. וקצת צ"ע על מהרלב"ח הנ"ל דנקיט בלשון מצוה. וי"ל דמה"ט גופא דיש לחשוש ג"כ לדברי הזוהר, לכן לא הביאו שמצוה לעשות כן ודו"ק בס"ד. . .

18) שו"ת הר צבי יו"ד סימן רעד

העברת מת מחו"ל לא"י. נדרשתי לאשר שאלוני ע"ד האדמו"ר מקרלין זצ"ל שנלב"ע באמריקא והודיעו תיכף שיביאוהו לארץ הקודש, ושוב שמעו שיש שם מערערים שלא להוליך אותו מהעיר שנלב"ע בה. ושאלו אותי דין התורה אם יש איזה איסור בזה, או שיכולים להביאו, או שיש מצוה להביאו.

. . . לכן מצוה להביאו ולקבורו בא"י ומי שמעכב יחוש לנפשו שלא יהיה לו חלק בין הגורמים לצערו של אותו צדיק. כן הדין פשוט שמצוה להביאו לארץ ישראל וכל המכבד אר"י יזכה לראות בשמחתה במהרה.

19) שו"ת ציץ אליעזר חלק יא סימן עה

העברת מת מחו"ל לקבורה בארץ ישראל

ב"ה. גי' מנ"א תשל"ג ירושלים עיה"ק תובב"א. למע"כ דודי היקר הרב הגאון הגדול דרופתקא דאורייתא וכו' מוהר"י זאב וואלף ראגין שליט"א אחדשכתר"ה באהבה וכבוד. על אודות שמבקשני לברר לו ההלכה של העברת מת מחו"ל לקבורה בארץ ישראל.

(א) הנה הלכה פסוקה היא בטור ובשו"ע יו"ד סי' רס"ג דמותר לפנות את המת כדי להעלות ולקבורו בארץ ישראל מפני דזוהר לכפרה שלו כדכתיב וכיפר אדמתו עמו. ובלבוש מוסיף מפני כי הקבור בא"י עונותיו נמחלין. . .

והפליא תושיה לבאר כל השיטות הנאמרות בזה בחז"ל בבבלי וירושלמי בשו"ת מהרשד"ם חיו"ד סי' ר"ג וזאת הלכה העלה שאין ספק שיש לנו לפסוק הלכה למעשה כתלמודא דידן, וזכות הוא למת להוליך עצמותיו לא"י, דאפי' המת בחו"ל זכות ומעלה יש לו ליקבר גופו או עצמותיו בארץ, וכשצוה מצוה על היורשים לקיים דבריו עי"ש באריכות.

20) שו"ת יביע אומר חלק ז - יו"ד סימן לט

ב"ה. יום שני ראש חודש שבט תשל"ח, "כי תשוב" אל ה' לפ"ק.

אחרי עתרת החיים והשלום. בדבר שאלתו אודות פניית משפחת המנוח השר הצדיק רבי משה מונטיפיורי ז"ל, אל ועד העדה כאן, בבקשה להשתדל להעלות עצמותיו של השר המנוח הנ"ל מקברו בחוץ לארץ, כדי להטמיןו בחלקת הר הזתים בירושלים ת"ו, האם הדבר מותר על פי ההלכה?

(א) הנה שאלה זו נשאלתי בה מכבר מידידנו החכם שלמה גאון הי"ו הרב הראשי לקהלות הספרדים בלונדון, והשבתי להתיר, ושאדרבה מצוה נמי איכא. . .